

درآمدی بر فلسفهٔ سیاسی هوش مصنوعی

از مفهـوم آزادی
تا حاکمیت ربات‌ها

مارک کوکلیبرگ

ترجمهٔ علی اصغر رئیس‌زاده

www.ketab.ir

میرشناسه: کوکلیبرگ، مارک، ۱۹۵۷-م - Coeckelbergh, Mark, 1957-
عنوان و نام پدیدآور: درآمدی بر فلسفه سیاسی هوش مصنوعی/انو یسنده مارک کوکلیبرگ؛ مترجم سیدعلی اصغر رئیس‌زاده.
مشخصات نشر: تهران: موسسه فرهنگی و هنری دیدگاه کاوش و سازندگی دگسا، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۳۳۰ص.

شابک: ۵-۵۲-۵۵۷۱-۵۵۷۱-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: The political philosophy of AI : an introduction, 2022.
یادداشت: کتابنامه: ص. [۲۸۷] - ۳۰۹.

یادداشت: نمایه.

موضوع: هوش مصنوعی -- جنبه‌های سیاسی [Artificial intelligence -- Political aspects]

هوش مصنوعی -- فلسفه [Artificial intelligence -- Philosophy]

علوم سیاسی -- فلسفه [Political science -- Philosophy]

شناسه افزوده: رئیس‌زاده، سیدعلی اصغر، ۱۳۵۶-، مترجم

رده بندی کنگره: Q۳۳۵

رده بندی دیویی: ۰۰۶/۳

شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۹۰۸۸۵

موسسه فرهنگی دکسا

عنوان: درآمدی بر فلسفه سبک هموش مصنوعی
از مفهوم آزادی تا حاکمیت ربات‌ها

نویسنده: مارک کوکلیبرگ

مترجم: سید علی اصغر رئیس‌زاده

ویراستار: ترو حسینی

طراح جلد: پرویز بیانی

صفحه‌آرا: سمانه حسن‌زاده

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۳

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۰۰,۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۵۷۱-۵۲-۵

موسسه فرهنگی دیدگاه کاوش و سازندگی (دکسا)

نشانی: ایران، تهران، صندوق پستی ۱۳۶۵۵۹۴۳

Email: publication@doxa-v.org

تلفن: ۰۲۱۵۴۹۳۲۲۲۲

 doxa_vision

www.doxa-v.org

فهرست

۱	 سخن ناشر
۳	 پیش‌گفتار مترجم

۱: مقدمه

۱۳	 دلیل، اهداف و رویکرد این کتاب
۱۹	 ساختار کتاب و مروری بر گفتارهای آن

۲: آزادی: دستکاری ذهنی توسط هوش مصنوعی و برده‌داری ربات‌ها

۲۹	 مقدمه: اعلامیه‌های تاریخی آزادی و برده‌داری معاصر
۳۳	 هوش مصنوعی، نظارت و اعمال قانون: سلب آزادی منفی
۴۱	 هوش مصنوعی و هدایت رفتار انسان: دور زدن استقلال انسان
	 تهدیدات برای تحقق خود و رهایی: استثمار از طریق هوش مصنوعی و مشکل
۴۹	 با بردگان ربات‌ها

- چه کسی در مورد هوش مصنوعی تصمیم می‌گیرد؟ آزادی به مثابه مشارکت، هوش مصنوعی در انتخابات، و آزادی بیان ۵۹
- سایر مفاهیم سیاسی مرتبط با آزادی و سایر ارزش‌ها ۷۳

۳: برابری و عدالت: سوگیری و تبعیض توسط هوش مصنوعی

- مقدمه: سوگیری و تبعیض به عنوان کانونی برای طرح مشکلات برابری و عدالت .. ۷۹
- چرا سوگیری اشتباه است (۱)؟ برابری و عدالت در فلسفه سیاسی لیبرال انگلیسی استاندارد ۸۷
- چرا سوگیری اشتباه است (۲)؟ نظریه‌های مربوط به طبقه و هویت به عنوان نقد تفکر لیبرال جهانی ۹۷
- نتیجه: هوش مصنوعی از نظر سیاسی بی طرف نیست ۱۱۵

۴: اتاق‌های پژواک و تمامیت‌خواهی ماشینی

- مقدمه: هوش مصنوعی به مثابه تهدید برای دموکراسی ۱۲۳
- هوش مصنوعی به مثابه تهدیدی برای دموکراسی، عدالت، مشورت، و خودسیاست ۱۲۷
- شروع کار با افلاطون: دموکراسی، دانش و تخصص ۱۲۷
- فراتر از قانون و نمایندگی اکثریت ۱۳۰
- دموکراسی مشورتی و مشارکتی در مقابل دموکراسی مجادله‌ای و رادیکال ۱۳۵
- حباب‌های اطلاعات، اتاق‌های پژواک، و پوپولیسم ۱۴۵
- مشکلات بیش‌تر: دستکاری ذهنی، جایگزینی، مسئولیت‌پذیری و قدرت .. ۱۵۱
- هوش مصنوعی و خاستگاه تمامیت‌خواهی: درس‌هایی از آرنست ۱۵۹
- هوش مصنوعی و تمامیت‌خواهی ۱۵۹
- نظر آرنست درباره خاستگاه تمامیت‌خواهی و ابتدال شر ۱۶۳

۵: قدرت: نظارت و (خود)انضباطی از طریق داده‌ها

- مقدمه: قدرت به مثابه یک موضوع در فلسفه سیاسی ۱۷۵
- قدرت و هوش مصنوعی: به سوی یک چارچوب مفهومی کلی ۱۷۹

مارکسیسم: هوش مصنوعی ابزاری برای تکنوکاپیتالیسم.....	۱۹۱
فوکو: چگونه هوش مصنوعی بر ما را چیره می‌شود و ما را به سوژه تبدیل می‌کند.....	۲۰۱
انضباط و نظارت.....	۲۰۲
دانش، قدرت، و خلق و شکل دادن به سوژه‌ها و هویت‌ها.....	۲۰۶
عملکردهای فنی، قدرت، و هوش مصنوعی.....	۲۱۹
نتیجه و سؤالات باقی مانده.....	۲۲۹

۶: سیاست زیست محیطی و پسانسان‌گرایی

مقدمه: فراتر از یک سیاست انسان محور هوش مصنوعی و رباتیک.....	۲۳۵
از نظر سیاسی تنها انسان‌ها به حساب نمی‌آیند: جایگاه سیاسی حیوانات و طبیعت (غیرانسانی).....	۲۳۷
کاربردهایی برای سیاست هوش مصنوعی و رباتیک.....	۲۵۳
اهمیت سیاسی هوش مصنوعی بر غیرانسان‌ها و محیط‌های طبیعی.....	۲۵۳
جایگاه سیاسی خود هوش مصنوعی.....	۲۵۹

۷: نتیجه: فناوری‌های سیاسی

آن چه من در این کتاب انجام داده‌ام و آن چه می‌توانیم از آن نتیجه‌گیری کنیم.....	۲۷۷
آن چه در ادامه باید انجام شود: پرسشی در مورد فناوری‌های سیاسی.....	۲۸۱
منابع.....	۲۸۷
نمایه.....	۳۱۱

سخن ناشر

از جمله پرسش‌های پیش روی انسان مدرن این است که چگونه زندگی‌ای ارزش زیستن دارد. از مقبول‌ترین پاسخ‌ها به این پرسش این است: زیستی که در راه «شکوفایی» انسان باشد، بالاترین «رضایت» و «سرور» را برای انسان به همراه دارد، و بنابراین مقدار «به‌زیستی» است. هرچند چنین پاسخی پذیرفتنی است، اما در دل خود پرسش‌های فراوانی را به همراه دارد. منظور از مفاهیم «رضایت»، «شادکامی»، «به‌زیستی»، «سرور» و «شکوفایی» چیست؟ به چه میزان تحقق این مفاهیم به شرایط درونی فرد ربط دارد و به چه میزان وابسته به روابط میان فردی و شرایط اجتماعی است؟ نقش عوامل اقتصادی، سیاسی و محیط‌زیستی در تحقق آن‌ها چیست؟ آیا پاسخ‌هایی که در دهه‌های گذشته به این پرسش‌ها داده می‌شد برای انسان امروزی که ساعاتی از زندگی‌اش را در جهان مجازی و شبکه‌های اجتماعی سپری می‌کند، به همان شکل گذشته صادق است؟ چگونه باید پاسخ‌های گذشته را روزآمد کرد؟

گاه می‌توان با تغییراتی کوچک و ساده به نتایجی بزرگ رسید. در سطح فردی می‌توان با شناسایی و حذف برخی الگوهای فکری و رفتاری نادرست، فرد را در مسیر شکوفایی قرار داد. در سطح میان‌فردی بسیاری از مشکلات راهکارهایی ساده دارند. نکته اساسی اینجاست که سادگی این راهکارها به معنای سادگی در اجرای آن‌ها نیست. تغییر عادت‌ها فرایندی

زمان‌بر و گاه بسیار سخت دارد و نیازمند آموزش است. به همین دلیل، کتاب‌هایی که وعده موفقیت و شادکامی در چند جلسه و گاه چند ساعت را می‌دهند، وعده‌هایی پوچ را عرضه می‌کنند.

در سطح اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نیز به تغییر نگرش‌های اساسی نیاز است. طی دهه‌های اخیر، جنبش‌های سیاسی و اقتصادی، در پی یافتن راه‌سومی در میان نگرش‌های رایج چپ و راست، شکل گرفته‌اند و کتاب‌های سیاست و اقتصاد شادکامی بخش مهمی از ادبیات این حوزه‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. طرح راهکارهای ایجابی در زمینه‌سازی اجتماعی، برای شکوفایی آحاد مردم جامعه، یکی از اهداف مجموعه شکوفایی است.

مجموعه شکوفایی، در موسسه فرهنگی دکسا، در صدد پرداختن به چنین موضوعاتی است و برای نزدیک شدن به پاسخ پرسش‌هایی از این دست، انتشار کتاب‌هایی به‌دقت انتخاب‌شده را در دستور کار خود قرار داده است. همچنین، برگزاری کارگاه‌هایی متمایز در سطح شکوفایی فردی، یکی دیگر از اهداف مهم این مؤسسه است.

(برای آگاهی از کارگاه‌ها و فهرستی از کتاب‌های این مجموعه می‌توانید به وب‌سایت www.doxa-v.org مراجعه کنید.)

شکوفایی انسان و راه رسیدن به شادکامی فرایندی بس پیچیده‌تر از آن است که دعوی آن را داشته باشیم، اما راه‌حل‌های میان‌بری برای رسیدن به انتها در اختیار ما است. با این حال آن‌قدر می‌دانیم که راهکارهای احتمالی محصول هم‌افزایی اندیشه‌هاست. به همین دلیل جمعی از فیلسوفان، روان‌شناسان، جامعه‌شناسان، اقتصاددانان و اندیشمندان دیگر حوزه‌ها را گرد هم آورده‌ایم تا فضایی برای اندیشیدن در باب شکوفایی انسان را شکل دهیم. مسیری بی‌انتها؛ که گام نهادن در آن گام برداشتن در مسیر به‌زیستی است. شکوفایی محصول نهایی نیست؛ طی طریق کردن است.

پیش‌گفتار مترجم

اگرچه در یکی دو سال اخیر، اخبار بسیار زیادی در مورد «هوش مصنوعی» شنیده‌ایم و اخیراً تبدیل به یکی از وایرال‌ترین عبارات در رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی شده، اما این مفهوم (که عامه مردم امروزه آن را غالباً با یکی از شاخه‌های مدرن هوش یعنی حتمات‌های پردازش زبان طبیعی و یادگیری ماشینی اشتباه می‌گیرند) به هیچ‌وجه موضوعی جدید نیست.

مفهوم هوش مصنوعی نخستین بار در دهه پیش و در دهه ۵۰ میلادی مطرح شد و در همان ابتدا بر حل مشکلات نمادین و ایجاد سیستم‌های خبره در نظریه منطق، حل مسائل عمومی و پردازش زبان طبیعی تمرکز داشت. اما پدیده یادگیری ماشینی در دهه ۹۰ میلادی، و با ظهور رایانه‌های قدرت‌مندتر، و در دسترس قرار گرفتن دیتابیس‌های بزرگ، پیش‌رفت و گسترش بسیار زیادی پیدا کرد. از همان زمان هوش مصنوعی به صورتی نامحسوس به زندگی دیجیتال ما وارد شد و شروع به ایفای نقش در آن کرد: از بازی‌های ویدئویی گرفته تا برنامه‌های محاسباتی ساده رایانه‌ای. طی دو دهه اخیر و با گسترش روزافزون فناوری‌های دیجیتال، هوش مصنوعی به بخش مهمی از زندگی روزمره ما تبدیل شده است. دستیارهای مجازی (مثل سیری و الکسا)، سیستم‌های توصیه (مانند تبلیغات شخصی‌سازی‌شده در یوتیوب و شبکه‌های مجازی) و الگوریتم‌های

موتورهای جست‌وجو، عمومیت پیدا کرده‌اند. هوش مصنوعی در صناعی مانند مراقبت‌های بهداشتی، مالی و وسایل نقلیه خودران، و هم چنین دوربین‌های مداربسته و سیستم‌های تشخیص چهره نیز استفاده می‌شود. هوش مصنوعی چنان در تمام لایه‌های زندگی روزمره ما نفوذ کرده که نه تنها نمی‌توان حضور آن در ساختار سیاسی و اجتماعی را نادیده گرفت، بلکه حتی زندگی عادی ما نیز بدون آن کاملاً مختل خواهد شد؛ به همین دلیل به نظر می‌رسد که آگاهی بیش‌تر و واقعی‌تر در مورد تأثیرات هوش مصنوعی در زندگی، کاربردهای آن در سیاست و اعمال قدرت، و البته نقش و برنامه شرکت‌های بزرگ فناوری و دولت‌ها در به‌کارگیری آن، یکی از ضروری‌ترین نیازهای فلسفی امروز جهان است.

به همین دلیل، به‌عنوان یک دانش‌آموخته زبان‌شناسی، مترجم، و متخصص شبکه‌های اجتماعی که هم علاقه‌مند به فلسفه، به‌ویژه حوزه فلسفه فناوری است و هم روزان با الگوریتم‌های هوش مصنوعی سروکار دارد، زمانی که پیش‌نهاد ترجمه این کتاب را دریافت کردم (با توجه با آن‌که پیش از این نیز کتاب «فیس‌بوک و فلسفه» در مورد فلسفه فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی را ترجمه کرده بودم) بدون هیچ مکثی این چالش جدید را پذیرفته و با بیش‌ترین دقت و حساسیت ممکن به ترجمه این کتاب ارزش‌مند پرداختم، با این امید که گامی در ایجاد آگاهی بیش‌تر در حوزه ظریف و حساس، اما بسیار بااهمیت و پرکاربرد فلسفه اخلاقی و سیاسی معاصر برداشته شود.

خواندن این کتاب را نه تنها به تمام علاقه‌مندان علوم سیاست، فلسفه و فناوری، بلکه به همه افرادی که روزانه ساعت‌ها به کار با شبکه‌های اجتماعی می‌پردازند و به دنبال آگاهی بیش‌تر در رابطه با نقش فناوری‌های دیجیتال و هوش مصنوعی در زندگی خود هستند نیز توصیه می‌کنم.

در پایان، خاضعانه از دوستان فرهیخته و بزرگوارم جناب آقای

رامین رامبد، جناب آقای دکتر هادی صمدی، و صد البته مدیریت و کارکنان انتشارات وزین «دکما» که زمینه ترجمه کتاب «درآمدی بر فلسفه سیاسی هوش مصنوعی» را فراهم کردند، کمال تشکر و سپاس‌گزاری را دارم.

سید علی اصغر رئیس‌زاده